

6. Чепіга Я. Словесно-згуковий метод навчання грамоти (Методичний нарис) / Я. Чепіга // Світло. – 1910. – № 3. – С. 21–39.

7. Чепіга Я. Соціалізація народної освіти / Я. Чепіга // Вільна українська школа. – 1917. – № 2. – С. 74–83.

8. Чепіга Я. Уява і мислитель на та творча діяльність дитини / Я. Чепіга // Світло. – 1914. – № 9. – С. 13–40.

Кривич Н.Ф.

*старший викладач кафедри української мови і літератури Київського національного економічного університету
Культура професійного мовлення*

РЕФЛЕКСИВНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Стратегічна мета сучасної вітчизняної системи освіти – формування особистості, що творчо мислить та діє самостійно – логічно вимагає цілеспрямованої роботи педагога щодо розвитку рефлексії особи, що навчається, як необхідного елементу активної навчально-пізнавальної діяльності. З цих позицій цілком слушною представляється думка М.М. Окси по те, що однією з головних проблем сучасної педагогіки є розробка практичних механізмів інтеграції філософських та педагогічних знань та необхідності включення філософських знань у конкретні освітні проекти. Насамперед, така інтеграція необхідна в сфері осмислення ролі рефлексії в навчальному процесі. Підвищена увага до рефлексивних питань спричинила появу міждисциплінарної галузі – рефлексики, яка вивчає методологію, сутність та можливості рефлексії, інтенсивне відродження ідей, антропології та людинознавства.

У педагогіці рефлексивну діяльність активно досліджують А.Бізяєва, Б.Вульф, Г. Звенігородська, В.Кравцов, В.Харкін та інші. Активізувались дослідження рефлексії у структурі інноваційної діяльності педагога (Л.Подимова, В.Сластьонін), у контексті проектування власної професійної діяльності студентів (Т.Колошина, Ю.Лобанов, С.Степанов та інші) як засіб формування критичного мислення (В.Буряк). На сьогодні рефлексивна діяльність все частіше отримує статус інноваційної культури (В.Слісєєв, В.Сластьонін).

Аналіз психологічної літератури дозволив констатувати інтенсивне зростання експериментальних та прикладних досліджень рефлексивних процесів. Так, наприклад, у працях Б. Ананьєва [1; 2], О. Леонтьєва [7], С. Рубінштейна [13; 14] рефлексія була „пояснювальним принципом функціонування психічних процесів”, а сьогодні вона виступає „особливим психологічним предметом експериментального дослідження” [3; 5; 9]. У психології рефлексію розглядають як процес самопізнання суб'єктом внутрішніх психічних актів і станів. Рефлексивні процеси характеризуються як самоаналіз, постійний аналіз, осмислення себе, своєї діяльності, засобів

досягнення бажаного результату, життєво необхідні людині в постійно мінливих умовах дійсності, неповторних умовах розвитку суб'єктів.

У педагогічному словнику поняття рефлексії трактується як:

- reflexio (лат.) - «звернення назад» - усвідомлення – самопізнання – форма теоретичної діяльності - принцип мислення - категорія свідомості.

- самоаналіз, роздуми людини над власним душевним станом», а у філософському аспекті «відображення, а також дослідження процесу пізнання (Великий тлумачний словник)

- осмислення людиною передумов, закономірностей і механізмів власної діяльності і поведінки; форму розумової діяльності людини із самоаналізу своїх вчинків, дій; самопізнання, що веде до розкриття духовного світу людини; потреба у рефлексії виникає внаслідок сумнівів щодо вихідних засад своєї життєдіяльності (Педагогічний словник за редакцією М.Ярмаченка)

- процес самопізнання суб'єктом внутрішніх психологічних актів та станів, процес самопізнання суб'єктом внутрішніх психічних актів і станів (Психологічний словник за редакцією В.Войтка).

Аналіз досліджень різних аспектів рефлексії показує, що наявні визначення поняття „рефлексія” практично дуже мало стикаються одне з одним; часто між ними існують суперечності.

У педагогіці проблема рефлексії знайшла висвітлення в дослідженнях Ю. Кулюткіної [6], В. Паламарчука [12], В. Сластьоніна [16], Р. Тура [18] та інших.

Р. Тур формулює педагогічну рефлексію як усвідомлення вчителем себе самого суб'єктом діяльності: своїх особливостей, здібностей, того, як його сприймають учні, батьки, колеги, адміністрація. Водночас це усвідомлення цілей та структури своєї діяльності, засобів її оптимізації. Рефлексія є психологічним механізмом, спрямованим на самовдосконалення особистості [18, с. 20].

Слід зазначити, що єдиного визначення поняття „рефлексивні уміння” не існує. Так, наприклад, В.Паламарчук вважає наявність уміння рефлексувати важливим компонентом інтелектуальної культури особистості” [12].

В.Сластьонін виокремлює означені уміння і звертає увагу на те, що вони мають місце при здійсненні педагогом контрольно-оцінної діяльності, спрямованої на себе, на осмислення і аналіз власних дій”. Саме вони дозволяють вчителю встановити рівень результативності власної діяльності (позитивної чи негативної) [16, с. 151].

З метою вирішення методів рефлексивного підходу у формуванні культури професійного спілкування фахівців економічного профілю, за допомогою яких можна навчити рефлексійній діяльності, найчастіше виділяють:

- створення рефлексивного середовища (С.Степанов);
- використання ігрових технологій (О. Анисимов, Г.Щедровицький);
- навчання рефлексії у процесі проведення тренінгів (Б.Вульф, І.Вачкова)
- культивування механізмів особистісної рефлексії у процесі вирішення нестандартних задач (В. Зарецький, І.Семенов).

Основними напрямками формування рефлексії виступають:

- рефлексія міжособистісних відносин;

- рефлексія діяльності суб'єкта;
- рефлексія продуктів діяльності та її результатів.

До основних видів рефлексії належать :

- комунікативна рефлексія, яка передбачає проникнення у внутрішній світ суб'єктів спілкування;
- особистісна рефлексія, яка спрямована на занурення у власний внутрішній світ;
- інтелектуальна рефлексія, яка забезпечує проникнення в особливості мисленнєвої діяльності суб'єкта.

Рефлексувати — це означає звертати свідомість на саму себе, розмірковувати над своїм психічним станом, а тому й впливати на самого себе, це процес самопізнання суб'єктом внутрішніх актів і станів. С позицій діяльнісного підходу рефлексія — це система орієнтування дій — «орієнтування в способі орієнтування». В рефлексії людина обіймає дві позиції по чергово або одночасно: 1) позиція виконуючого дії (характеризується центрованістю на результаті; 2) позиція спостерігача за собою з боку — пізнання та контроль своїх дій, думок, переживань тощо (орієнтування в перетворенні себе). Важливою характеристикою рефлексивних дій є орієнтування суб'єкта у самому собі, співвідносячи себе з іншими та ідеалом. Суб'єкт усвідомлює свою об'єктивно предметну або внутрішньо сконструйовану позицію по відношенню до певної дії або вчинку, а також усвідомлює свої можливості та здібності.

Література

1. Ананьев Б.Г. К психологизации студенческого возраста / Борис Герасимович Ананьев // Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы. — Л.: Изд-во ЛГУ, 1974. — С. 44-49.
2. Ананьев Б.Г. Познавательные потребности и интересы / Борис Герасимович Ананьев // Ученые записки ЛГУ. Серия: философские науки. — Вып.16. — Л., 1959. — № 265. — С. 41-60.
3. Дюла Лакатош. Анализ структуры интересов и профессиональной направленности студентов на материале Венгерских высших учебных заведений: дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Дюла Лакатош. — Л., 1978. — 171 с.
4. Краевский В.В. Теоретические основы профессионального становления молодого педагога / Володар Викторович Краевский. — Самара: СГПУ, 1996. — 167с.
5. Кулюткин Ю.Н. Рефлексивная регуляция мыслительных действий // Психологические исследования интеллектуальной деятельности. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1979. — С. 22-29.
6. Кулюткина Ю. Психология обучения взрослых / Ю. Кулюткина, Ю.Н. Кулюткин. — М. : Просвещение, 1985. — 128 с.
7. Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения: В двух томах / Алексей Николаевич Леонтьев. — М. : Педагогика, 1983. — Т.2. — 318 с.
8. Моль А. Социодинамика культуры / А. Моль. — М. : Прогресс, 1979. — 406с.

9. Найдёнов М.И. Групповая рефлексия в решении творческих задач при различной степени готовности к интеллектуальному труду : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / М.И. Найденов. – К., 1989. – 239 с.

Сайфутдинова Г.С.
*ст. преподаватель кафедры физики и математики
Западно-Казахстанский аграрно-технический университет
им. Жангир хана
г. Уральск, РК*

НАУЧНЫЙ ПОИСК КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ КРЕАТИВНОСТИ БУДУЩЕГО СПЕЦИАЛИСТА ТЕХНИЧЕСКОГО ВУЗА.

В современных условиях формирования единого мирового образовательного пространства, основной технического вуза является качественная подготовка будущих специалистов, способных самостоятельно выдвигать гипотезы, исследовать, конструировать, создавать, открывать, другими словами, способными организовать и активно вести научный поиск.

В данной статье мы рассмотрим вопрос о том, как формирование креативности будущего инженера связано с осуществлением научного поиска студентами технического вуза, в том числе выявим внутренние ресурсы студентов, определяющие эффективность научного поиска

Основной проблемой технических вузов сегодня является проблема единства профессиональной подготовки и мировоззренческой ориентации специалистов, проблема формирования креативности и умения самостоятельно углублять свои знания и применять их в жизни.

Научный поиск приучает, развивает воображение, приводит в реальность творческие идеи. Именно поэтому он может привести к успеху в решении этих проблем. Чтобы успешно вести научный поиск необходимо обладать внутренней мотивацией и способностями, именуемыми Н.В. Бодровской как *исследовательский потенциал*.

Мотивационный компонент исследовательского потенциала подразумевает:

- нацеленность на новизну, нетерпимость к неопределенности, по Н.В. Бодровской
- «радость познания», интеллектуальное любопытство, «чтобы в каждом человеке открылась искра божья», по Сухомлинскому.

Пример мотивации поисковой и исследовательской активности подробно раскрывается в дидактической системе Сухомлинского.[3, с.11]

Поведенческий компонент исследовательского потенциала предполагает самоорганизацию, саморазвитие, адаптивность. .[1, с.127]

Когнитивный компонент потенциальной готовности студента вести научный поиск содержит такие характеристики как гибкость мышления, быстроту, оригинальность мышления.